

SZINHÁZ ÉS MŰVÉSZET.

Zoltánka.

— Színijáték 4 képben. Irta: Krudy Gyula. —
(A Magyar Színház mai ujdonsága.)

Budapest, november 15.

Tehát Krudy Gyula sem tudott ellentálni a színpad kísértésének, engedett végre ő is a színházigazgatók rábeszélésének és annak a magnetikus vonzásnak, amely hír, dicsőség és aranyak ígéretésével varázserővel hívogatja íróinkat a festett vásznak birodalmába.

Ritka érdekes írói egyéniség kerül vele a színpadra. Író, aki a piaci lármát elkerülve, a hangos népszerűséget nem keresve, csöndben és szerényen irogatja immár két teljes évtized óta a maga multba járó történeteit. Író, aki látó szemmel jár-kei közöttünk, de sivárnak látja a jelent, idegen szívének a mai kor ideges, önző képe, tehát álmokért, ábrándokért, hangulatokért a multba járogat. Öreg urak és asszonyok ajkáról lesi a mult meséit, régi levelesládák zárait nyitogatja, hogy földéze az elröppent mult édes és szomorú hangulatait. Két évtized alatt ezüstös szálak vegyültek a hajába, de ez a minden okossága mellett is naiv nagy gyerek nem vált hűtelemmé a maga világához, anyáink és nagyanyáink világához. Fantáziája most is ott bolyong valahol, talán a régi császárfürdői bálók büvös, illatos káprázatai közt, vagy a füredi parton szegődik lovagjává rég porladó finom és pajkos dámáknak, róluk szövi meséit szép költői nyelven, amelynek mintha magának is valami ódon zenéje volna...

Nemcsak krónikása, de igazi művésze lett Krudy Gyula e multbéli hangulatoknak. És ha már semmiképp sem tudta megihletni szívét és tollát a zord jelen, hát ennek a jelennek a népe látogatott el az ő világába. Ellátogattak, mind többen, s kezdtek nagyon jól találni magukat e különös világban. Megszertették a Krudy írásait, írásain keresztül a

multat, a multak lelkét, asszonyait és férfinépét. És elkísérték az író a nyírségi udvarházak tornácán borozó és pipázgató régi-módi urak közé, holdsugaras éjszakán egy-egy balatonparti sétára, vagy muskátlis ablak alatt felhangzó szerenádhoz, ahol Lavotta kesergője költögetett első álmából egy-egy reszkető szívű asszonyt...

Az olvasók szeretete és megértése új szárnyat adott Krudy író-kedvének s mind sürbben, mind több kedvvel merült el a multba, egyre mélyebb szeretettel ölelte át szíve melegével a hervadó emlékeket.

Aggódó, szinte szorongó félelemmel s kétségkívül nem a maga szántából ma a lámpák világában teregeti elének Krudy a multak ódon illatu selymét. Szín, hangulat, édes melegség, szelid bánat ömlik szívünkbe a színpadról, mégis egy kis csalódásfélélet érzünk. Ez nem a Krudy világa. De a mi csalódásunknál bizonyára nagyobb az övé. Ő érzi legjobban, hogy nehéz lesz megküzdenie a színpaddal. A szindarabíráshoz mesterkedés is kell és a mesterkedéshez ő nem ért. Sejtelmek, hangulatok, miket szent lázban élt át, a színpadon nehézkesek, majdnem durvák. A leggyengédebb és legátfinomultabb érzések, miket gyönyörű mondatokká formált, a színpadon szétpattanó buborékká lesznek.

A mult század legérdekesebb asszonyát, Szendrey Juliát vitte színpadra Krudy Gyula. Azt a Juliát, ki «könnyedén elfeledé hívét» és mohó élni vágyásában eldobta a legszentebb özvegyi fátýolt, kiben mindennél erősebb volt az asszonyi hiúság s ki léha kedvteléseivel bujdosóvá, beteggétette a nagy nevének sulya alatt tehetetlenül vergődő Petőfi Zoltánt. És a multak világában élő, rég eltűnt időközön merengő Krudy itt ismét beleütközött az életbe. Elfeledte, nem gondolt rá, hogy még nagyon is közel van hozzánk ez a mult, amit a színpadon rajzol, még élnek a Julia egészen közeli hozzátartozói s bizony szándéktalanul is jogos családi érzékenységet bolygatott meg, aminél pedig mi sincs távolabb az ő nobiles egyéniségétől. Őt bizonyára csak művészi gondolat vezette és rémülten kell látnia, hogy színijátékával hírlapi nyilatkozatokat provokált, s ez nyilván fájdalommal tölti el a lármától mindig irtózó magányos életű író.

Petőfi Zoltánt akarta megtenni Krudy a színijáték hőségé, de nem Zoltánka alakja elevenül meg előttünk, hanem inkább a Juliáé. Zoltánka csak egy passzív alak s egy kicsit áldozata is a kaczer és vidám életű Juliának. Zoltánka nem bírja el a roppant örökséget, ami reá maradt: a Petőfi nevet. Apja nyomdokát keresi mindenütt, de nem találja sehol, sem anyjánál, sem önmagában. A «magyar égről lefutott csillagból» csak egy kis részecske él Zoltánkában. Csak mérhetetlen vágyakozások élnek benne, egyébként azonban tehetetlen; csak félig tud akarni, félig cselekedni, félig gyűlölni és félig szeretni. A tehetetlen küzdelemben megrokkban a lelke és elsorvad a teste. Roncsolt tüdővel, ronggyá tépett álmokkal, mint egy kis szárnyaszegett madárka, mulik el e nem neki való világból ez a kis fiók-Sasfiók.

Négy részben, négy artisztikusan elgondolt genre-képben folyik le előttünk a Krudy Gyula színijátéka. A mesélő Krudynak négy szép novellája ez, de bizony nem a színpadra valók. A szindarabnak sok fontos, sőt elengedhetetlen eleme hiányzik belőlük. A színészek is jórészt tanácstalanul állnak nehéz feladataikkal szemben. Ehhez a produkciójukhoz nagyon is sok szó férne. Ami megragad emlékezetünkben, az Aczél Lonának néhány finom, asszonyi mozdulata és Papp Mihály nagyszerű vén komédiása.

Krudy Gyula, akinek levendula-illatu s főként magyar szíveknek annyira kedves történetein annyiszor andalodtunk el, most is sok meleg érzésben, gyöngéd hangulatban fűrösztli meg a lelkünket. És bármiként álljon is a dolog, egy bizonyos: költő szól ma hozzánk a Magyar Színház színpadról.

Hervay Frigyes.